

ПРАВО НА ПРИВАТНІСТЬ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ФОТО- ТА ВІДЕОЗЙОМКИ У ПУБЛІЧНИХ МІСЦЯХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Алмаші І. М., Алмаші М. М.

ВСТУП

Право на приватність є одним з фундаментальних прав людини, що забезпечується державою шляхом закріплення та гарантування у Конституції України: права на особисту свободу та недоторканість, права на недоторканість житла, права на таємницю кореспонденції, особисту інформацію. Забезпечення та захист права на приватність людини є одним із основних завдань правової держави. На думку професора Корнельського університету Хелен Ніссенбаум недоторканність приватного життя – це не право на секретність чи контроль, а право на належний потік особистої інформації, що залежно від ситуації та контексту, людина може оцінити та вирішити, чим поділитися з іншими у цифровому середовищі.¹

В сучасних умовах розвитку цифрових технологій, збільшення кількості користувачів мобільними телефонами, гаджетами, збільшення обсягів їх використання з метою отримання та обміну інформацією, проблемним питанням є забезпечення та захист права на приватність людини під час фото- чи відеозйомки у публічних місцях, особливо в умовах воєнного стану.

Потреба захисту досліджуваного права пов'язана також зі збільшенням кількості відеокамер, вдосконаленням їх технологічних функцій, внаслідок чого можна отримувати біометричні дані людини. Так, до 2022 року в Україні працювало понад 19 тисяч відеокамер, більшість з них у таких містах як Київ, Одеса, Дніпро, Львів, Харків. Протягом останніх років було розширено масштаби використання камер відеофіксації та відповідного програмного забезпечення для дотримання громадської безпеки та ідентифікації осіб, які причетні до вчинення правопорушень, а саме: камери в межах програми «Безпечне місто», використання Clearview AI при ідентифікації людей, причетних до вчинення злочинів тощо. Однак, не зважаючи на позитивні результати такої відеофіксації, окремі фахівці наголошують на ризиках використання “розумних” камер і програмного

¹ Гиляка О.С. Право на приватність та захист персональних даних в умовах цифровізації. *Вісник Національної академії правових наук України*. Том 30. № 1. 2023. С. 19. DOI: <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2023-30-1-15>

забезпечення китайського походження, що встановлюють муніципальні органи в межах програми «Безпечне місто».²

Свобода людини та її особиста недоторканість повинні бути пріоритетними для правової держави. При застосування фотокамер та відеокamer, навіть з метою безпеки, необхідно дотримуватися балансу між інтересами суспільства та держави і приватними інтересами людини. Прикладом незгоди з надмірним контролем уповноважених органів, що порушує приватні інтереси людини, є протести у Гонконгу влітку 2019 року у м. Коулун Бей. Під час цих протестів демонстранти, вважаючи, що влада збирає дані для переслідування активістів, знесли стовпи з камерами для розпізнавання обличчя.

Зважаючи на думку суспільства та позиції різних держав, які вдаються до обмежень застосування «розумних камер» Європейський Союз розглядає можливість заборони використання технології розпізнавання обличчя у громадських місцях на строк до 5 років, запровадивши жорсткі правила для зміцнення захисту конфіденційності людини.³

Слід пам'ятати про те, що фото чи відео людини, викладене в мережі Інтернет чи іншим чином представлене для публічного показу необмеженому колу користувачів, може завдати шкоди правам та інтересам людини. Як зазначає О. Коваленко вся інформація про нас, яка опиняється в Інтернеті, не потрапляє в безодню, а зберігається і накопичується різними інформаційними системами. Обробці та аналізу такої великої кількості інформації сприяє група технологій та методів Big Data, в результаті чого під загрозою опиняються особисті дані та захист конфіденційності.⁴

1. Забезпечення права на приватність людини під час фото- та відеозйомки у публічних місцях: сучасний стан та проблемні питання

В умовах війни під час фото- та відеозйомки у публічних місцях ризик порушення права на приватність людини підвищується, у зв'язку з чим необхідно дослідити обрану проблематику, виокремивши проблемні питання у даній сфері. Публічним місцем, на нашу думку, слід вважати громадське місце, публічні заходи та інші місця загального користування. Громадським місцем згідно ст. 1 Закону України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого

² Аналіз законодавства у сфері обмежень права на приватність в умовах воєнного стану. Київ. 2024. С.13. URL: https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2024/05/Preview_Limit_privacy_A4-4.pdf (дата звернення 03.06.2026)

³ Батчаєв В.К., Шадська У.С. Відеоспостереження у публічних місцях: основи захисту персональних даних: (посібник для оргів місцевого самоврядування). К. Компрінг. 2021. С. 14.

⁴ Коваленко О.О., Тихомиров О.О. Право на приватність в умовах сучасних комунікацій. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 5. С. 134. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-5/29>

впливу на здоров'я населення»⁵ є частина будь-якої будівлі, споруди, яка доступна чи відкрита для населення вільно або за запрошенням, або за плату, постійно, періодично або час від часу, у тому числі під'їзди будівель і споруд, а також підземні переходи, стадіони, паркінги.

Відповідно до ч. 1 ст. 29 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»⁶ публічними заходами є збори, конференції, мітинги, виставки, навчальні курси, семінари, тренінги, дискусії, форуми, інші заходи, доступні або відкриті для учасників таких заходів вільно чи за запрошенням. Щодо поняття «публічне місце» Освітній омбудсмен України зазначила, що у контексті припущення згоди на зйомку мова йде про загальнодоступний відкритий простір.⁷

Правовим підґрунтям досліджуваного права є ст. 32 Конституції України⁸ та ст. 307 Цивільного кодексу України⁹, у відповідності до якої фізична особа може бути знята на відеоплівку лише за її згодою, яка припускається у випадку, якщо зйомки проводяться відкрито на вулиці чи заходах публічного характеру. Статтею регламентовано право людини вимагати припинення публічного показу в тій частині, яка стосується її особистого життя. Знімання фізичної особи на відеоплівку, в тому числі таємне, без згоди особи може бути проведене лише у випадках, встановлених законом.

Без згоди допускається фото- та відеозйомка службових, посадових або публічних осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування під час виконання ними своїх посадових обов'язків. У випадку встановлення керівником відеокamer на робочому місці, останній повинен попередньо отримати письмову згоду працівників та зазначити про такі умови праці у правилах внутрішнього трудового розпорядку.

Законодавством України не визначено у якій формі повинна бути надана згода на зйомку. Така згода може бути виражена письмово або усно, а також може надаватися мовчазна згода. Ясно вираженою згодою вважається згода у письмовому вигляді; усною є згода, яка надається перед камерою в усній

⁵ Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення. Закон України від 22.09.2005 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 52. Ст. 565.

⁶ Про забезпечення функціонування української мови як державної. Закон України від 25.04.2019 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 21. Ст. 81.

⁷ Освітній омбудсмен України. Правомірність фотографування, відеозйомки та публікування закладами освіти світлин і відео з дітьми. URL: <https://eo.gov.ua/pravomirnist-fotografuvannia-videozjomky-ta-publikuvannia-zakladamy-osvity-svitlyn-i-video-z-ditmy/2025/05/01/> (дата звернення 01.06.2026)

⁸ Конституція України від 28.06.1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

⁹ Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.

формі на зйомку та її транслявання. Згода визнається мовчазною тоді, коли людина знала і бачила, що її знімають на фото чи відеокамеру, але не висловила своїх заперечень щодо цього.¹⁰

Розглядаючи право на приватність публічних осіб під час їх фото чи відеозйомки Центр верховенства демократії та права зазначив, що засоби масової інформації можуть збирати і поширювати інформацію про приватне життя публічних осіб за їхньої згоди. Виняток можливий лише у разі, коли існує переважаючий суспільний інтерес, що виправдовує оприлюднення інформації. Таке втручання повинно бути пропорційним і не виходити за межі того, що є необхідним для задоволення правомірного суспільного інтересу. Оскільки як зазначив Європейський суд з прав людини «надання публічним особам можливості цензурувати пресу та суспільну дискусію, прикриваючись захистом своїх особистих прав, було б фатальним для свободи вираження поглядів у царині політики». Публікація фотографій помешкання публічної особи без її згоди допускається, тільки якщо вони були зроблені із загальнодоступного місця і не підривають заходи безпеки, спрямовані на охорону помешкання.¹¹ Таким чином, положення спрямовані на забезпечення та захист права на приватність публічних осіб під час їх фото та відеозйомки. Аналізуючи особливості правового регулювання у даній сфері відносно публічних осіб, слід враховувати презумпцію основоположних прав людини, в тому числі права на приватність.

Як зазначив Конституційний Суд України у своєму Рішенні № 2-рп/2012 від 20.01.2012 р. у справі № 1-9/2012 щодо офіційного тлумачення ч. 1 ст. 32 Конституції України інформацією про особисте та сімейне життя особи є будь-які відомості та/або дані про відносини немайнового та майнового характеру, обставини, події, стосунки тощо, пов'язані з особою та членами її сім'ї, за винятком інформації, що стосується здійснення посадовою особою функцій держави або службових повноважень. Така інформація про особу є конфіденційною. Збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації без її згоди є втручанням в її особисте та сімейне життя, що допускається винятково у випадках, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.¹²

Право на приватність під час фотозйомки врегульовано ст. 308 Цивільного кодексу України, у відповідності до якої фотографії, на яких

¹⁰ Правила знімання: коли потрібен дозвіл, а коли ні. URL:<https://minjust.gov.ua/m/pravila-znimannya-koli-potriben-dozvil-a-koli-ni> (дата звернення 28.05.2026).

¹¹ Центр демократії та верховенства права. Рекомендації щодо захисту приватності у роботі ЗМІ. URL:<https://cedem.org.ua/analytics/rekomendatsiyi-shhodo-zahystu-pryvatnosti-u-roboti-zmi/> (дата звернення 26.05.2025).

¹² Рішення Конституційного Суду України. Справа № 1-9/2012 від 20 січня 2012 року. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12#n51> (дата звернення 03.06.2025).

зображено фізичну особу, можуть бути публічно показані, відтворені, розповсюджені, опубліковані лише за згодою цієї особи, а в разі її смерті, то за згодою її дітей, вдови (вдівця), батьків, братів та сестер, яка може бути відкликана з подальшим відшкодування збитків автору фотографії, в тому числі у разі позову за плату. Без згоди може бути розповсюджена фотографія, якщо фізична особа позувала за плату, чи у разі, якщо це викликано необхідністю захисту її інтересів або інтересів інших осіб.

Правам людини під час фото та відеозйомки приділена також значна увага і в судовій практиці. Так, у Постанові Касаційного цивільного суду Верховного Суду України від 19.07.2023 року у справі № 214/11028/21 зазначено, що використання будь-якої інформації, що посягає на приватність особи, має бути виправдана переважаючим публічним інтересом. З метою недопущення неправомірного втручання у приватне життя особи потрібно утриматися від публікації відверто особистих фотографій, якщо тільки це безпосередньо не стосується питання публічного інтересу.

Щодо забезпечення права на приватність особи у разі поширення останньою фото в мережі Інтернет, то Верховний Суд вважає, що поширення фото у соціальній мережі в Інтернеті без обмеження кола користувачів, є публічним показом фото, яке здійснює ця особа самостійно. Тож використання таких фото є правомірним, адже попереднє поширення чи розміщення у соціальній мережі було публічним і за згодою особи, яка своїми діями зробила таку інформацію відкритою.¹³

Для людини, як зазначає М. Фрумкін, неможливо залишатися обізнаною про зростаючі можливості використання інформації, яка на перший погляд не викликає занепокоєння. Для позначення системної нездатності людини коректно оцінити загрози збереження своїх персональних даних він запропонував термін «міопія розуміння конфіденційності» (privacy myopia).¹⁴

Як зазначає Центр демократії та права оприлюднення зображень є більш істотним втручанням у право на повагу до приватного життя, ніж просте повідомлення імені особи. У публічних місцях, зокрема, на вулиці, у публічному транспорті, фотографування та відеозйомка осіб без їхньої згоди може проводитись, якщо ці особи знаходяться у натовпі і вони не перебувають безпосередньо у фокусі. Разом з тим дозволено фотографувати і проводити відеозйомку осіб, які свідомо привертають до себе увагу діями, зовнішнім виглядом чи в інший спосіб, а також осіб, які беруть участь у

¹³ Постанова Верховного Суду України від 19.07.2023 року у справі № 214/11028/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112433950> (дата звернення 28.05.2026).

¹⁴ Гиляка О.С. Там само. С. 25. DOI: <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2023-30-1-15>

заходах публічного характеру, таких як конференції, мітинги, та поширювати такі фото- та відеоматеріали.

У потенційно чутливих місцях, наприклад, у каретах швидкої допомоги, лікарнях, школах та в'язницях, потрібна також згода керівника. Однак, навіть, у разі згоди керівника, засоби масової інформації не повинні проводити фотографування чи відеозйомку осіб, від яких не можна очікувати розумної вільної згоди, наприклад у разі, коли вони знаходяться під стресом у відділенні невідкладної допомоги.¹⁵

На нашу думку, коли зйомка людей проводиться у публічних місцях у натовпі, то згода особи на таку зйомку припускається у випадку, якщо в кадрі зазняті і інші особи. У разі, якщо фото- чи відеозйомка особи проводилася так званим «великим планом», коли обличчя займає більшість кадру не акцентуючи увагу на фоні, однозначно потрібна усна згода цієї особи. Під такою згодою також слід розуміти відповідну стверджувальну жестикуляцію руками, головою, посмішкау, спрямована безпосередньо в об'єктив камери тощо. Наприклад, на концертах «великим планом» показують людей, погляди яких були відведені зовсім в іншу сторону від камери. Крім того, глядачі на концертах можуть підтанцювати або підспівувати виконавцям, але це зовсім не означатиме, що їх згода на зйомку припускається. Це, вважаємо, природна поведінка в подібних обставинах.

Міжнародною нормативно-правовою гарантією досліджуваного права є ст. 8 Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод¹⁶ про право на повагу до приватного і сімейного життя, у відповідності до якої кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя. Так, у 2025 році Європейський суд з прав людини ухвалив 164 рішення проти України, з них 16 порушень стосувалося порушення саме ст.8 Конвенції.¹⁷

Так, наприклад, у рішенні, ухваленому Європейським судом з прав людини 28 січня 2003 року у справі «Пек проти Об'єднаного Королівства», постановлено, що міська рада не отримала попередньої згоди заявника на показ відеоматеріалу та не дістала гарантій від преси щодо приховання

¹⁵ Центр демократії та верховенства права. Там само. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/rekomendatsiyi-shhodo-zahystu-pryvattnosti-u-roboti-zmi/> (дата звернення 26.05.2025).

¹⁶ Конвенція про захист прав і основоположних свобод від 04.11.1950 р. *Офіційний вісник України*. 1998. №13/№32.

¹⁷ У 2025 році ЄСПЛ ухвалив 164 рішення проти України: які порушення найпоширеніші. URL: <https://zmina.info/news/u-2025-rocz-i-yespl-vynis-164-rishennya-proty-ukrayiny-yaki-porushennya-buly-najposhyrenishi/> (дата звернення 02.06.2026).

постаті заявника на відповідних фото, що є втручанням у право заявника на повагу до його приватного життя та порушенням ст. 8 Конвенції.¹⁸

Законодавством не встановлено з метою забезпечення права на приватність людини обов'язки володільців інформацією у разі здійснення ними відеозйомки у громадських місцях. З цих підстав Уповноважений ВРУ з прав людини у своїх Рекомендаціях зазначив про необхідність вчинення останніми таких дій: розмістити повідомлення суб'єктів персональних даних про здійснення відеоспостереження; вжити заходів щодо навчання працівників, відповідальних осіб; розробити внутрішні документи, якими врегульовуватимуться всі процеси обробки персональних даних; розробити внутрішні правила доступу до персональних даних, визначивши коло осіб, які мають доступ до систем відеоспостереження, записів, серверів та аналітичних даних, пов'язаних із відеоспостереженням; коло таких осіб має бути обмежене та покласти на них відповідальність за захист персональних даних; розробити правила надання доступу до персональних даних для третіх осіб; забезпечити ведення реєстру обробки персональних даних; призначити відповідальну особу або створити підрозділ, що відповідатиме за захист персональних даних.

Людина має право знати про відеозйомку, а також має право переглянути записи або звернутись із запитом про отримання копій відеозаписів за її участі.¹⁹

Слід проаналізувати забезпечення права на приватність людини під час фото- та відеозйомки у публічних місцях уповноваженими органами державної влади чи їх посадовими особами. Так, згідно ст. 40 Закону України «Про Національну поліцію»²⁰ поліція для виконання покладених на неї завдань та здійснення повноважень, визначених законом, може застосовувати: фото- і відеотехніку, у тому числі техніку, що працює в автоматичному режимі; безпілотні повітряні судна та спеціальні технічні засоби протидії їх застосуванню. Зазначені технічні прилади та технічні засоби можуть закріплюватися на однострої, у/на безпілотних повітряних суднах, службових транспортних засобах, суднах чи інших плавучих засобах, у тому числі тих, що не мають кольорографічних схем, розпізнавальних знаків та написів, які свідчать про належність до поліції, а

¹⁸ Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Пек проти Об'єднаного Королівства» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_165#Text (дата звернення 03.06.2026).

¹⁹ Рекомендації Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо дотримання права на приватність під час встановлення і використання системи відеоспостереження у громадських місцях. Київ. 2021. С. 16-22.

²⁰ Про Національну поліцію. Закон України від 02.07.2015 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.

також монтувати/розміщувати їх по зовнішньому периметру доріг і будівель.

Інформація про змонтовані/розміщені технічні прилади, технічні засоби повинна бути розміщена на видному місці. Строки та порядок зберігання матеріалів фото- і кінозйомки, відеозапису та результатів їх аналізу встановлюються Міністерством внутрішніх справ України.

Поліцейський відеомоніторинг зазнав суттєвого розширення за 2022-2024 роки в кількісному вимірі. До місцевих бюджетів за 10 місяців 2023 року було сплачено штрафів на суму 400 млн грн, знижено аварійність ділянок, на яких розміщені камери. Щодо функціональних спроможностей камер, то поліція Київської області в травні 2023 року презентувала системи публічної безпеки, оснащені камерами з функцією розпізнавання обличчя та номерних знаків, а також аналітичним програмним забезпеченням, що дозволяє ідентифікувати осіб у режимі реального часу.

Як зазначив Міністр цифрової трансформації М.Федоров в умовах війни Україна почала використовувати систему розпізнавання обличчя Clearview AI для ідентифікації воєнних злочинців та для розпізнавання облич, щоб ідентифікувати тіла російських солдатів. Станом на кінець 2022 року за допомогою цієї програми ідентифіковано 125 тисяч осіб на території України. Однак, технології штучного інтелекту, подібні Clearview AI, здійснюють збір даних особи автоматично, без її інформування про цей процес та за відсутності згоди на обробку даних. Експерти Лабораторії цифрової безпеки А. Людва та Т. Авдєєва серед головних ризиків застосування технологій Clearview AI виділяють: залежність від алгоритму через неучасть людини у верифікації рішення про ідентифікацію, виклики конфіденційності та недостатній захист даних від зловмисного втручання в цілому.²¹ Не зважаючи на певні позитивні результати використання технологій із штучним інтелектом, законодавством України не врегульовано окремим законом підстави та порядок застосування таких програм та технічних засобів.

На думку О.Заярного основними критеріями оцінки правомірності обробки біометричних даних у діяльності поліції є: необхідність та легітимна мета такої обробки у демократичному суспільстві, забезпечення пропорційного втручання у приватне і сімейне життя порівняно з суспільним інтересом, бути обмеженою у часі, а також узгоджуватися з повноваженнями поліції, виходячи з матеріалів конкретної справи.²² На

²¹ Аналіз законодавства у сфері обмежень права на приватність в умовах воєнного стану. Київ. 2024. С. 25-26. URL: https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2024/05/Preview_Limit_privacy_A4-4.pdf (дата звернення 03.06.2026).

²² Заярний О.А. До питання щодо забезпечення правомірної обробки біометричних даних у діяльності національної поліції: національні та міжнародні стандарти. *Київський юридичний журнал*. 2022. №1. С. 22. DOI: <https://doi.org/10.32782/klj-2022-1.03>

нашу думку, необхідно визначити критерії за допомогою яких можна досягти балансу приватних інтересів та суспільного інтересу.

Актуальною, особливо в умовах війни, є проблема дотримання права на приватність людини у разі використання дронів для збору інформації. Так, Уповноважений ВРУ з прав людини у Рекомендаціях зазначив, що використання дронів може бути непомітним протягом тривалого часу і водночас збирати багато персональних даних, у тому числі й чутливих, що може спричинити обмеження низки прав суб'єктів персональних даних, зокрема, позбавити їх можливості безперешкодно отримати інформацію щодо здійснення такого відеоспостереження. В свою чергу використання технологій розпізнавання обличчя ст. 7 Закону України «Про захист персональних даних» віднесено до чутливих даних, щодо обробки яких встановлено особливі вимоги. Дані про зображення людини можуть бути використані для точної ідентифікації особи в різних контекстах, а також для аналізу або визначення інших характеристик, таких, як: вік, стать чи етнічна приналежність, що може призвести до порушення права на приватність. Таким чином, обробка біометричних даних має здійснюватися на підставі та відповідно до вимог чинного законодавства, що було підтверджено останньою європейською практикою.²³

Варто погодитися з А. Бойко, яка пропонує повноваження Уповноваженого ВРУ з прав людини доповнити наступними: визначення можливості застосування тих чи інших біометричних технологій до людини; необхідність залучення експертів у контексті проведення перевірок щодо порушення законодавства у сфері захисту біометричних персональних даних.²⁴

На нашу думку, відсутність належного закону у сфері біометричних даних може призвести до суттєвого порушення прав та інтересів людини, що є небезпечним для останньої. Оскільки, як зазначив Я.Возний у своєму дисертаційному дослідженні, виготовлення моделі пальця або навіть сітківки ока за допомогою спеціальних голограм є можливим. Оскільки ідентифікація на основі руху очей використовує інформацію, яка виробляється переважно людиною, проте підробити цю інформацію набагато складніше. Хоча біометричні дані зазвичай використовуються для розпізнавання індивідуума, з тими ж даними можна отримати додаткову

²³ Рекомендації Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо дотримання права на приватність під час встановлення і використання системи відеоспостереження у громадських місцях. Київ. 2021. С. 6-10.

²⁴ Бойко А.М. Захист біометричних персональних даних Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. №2. С. 161-162. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-2/37>

інформацію, наприклад, вік, стать, етнічну приналежність, колір волосся, колір очей, стиль одягу, татуювання і т.д.²⁵

Правове регулювання у сфері біометричних даних здійснюється згідно Положення про національну систему біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства²⁶ у відповідності до якого біометричними даними є відцифровані відбитки пальців рук, відцифроване зображення обличчя. Фіксація біометричних даних особи – це процес збору біометричних даних громадянина України, іноземця та особи без громадянства, внесення їх та зберігання у відомчих інформаційних системах суб'єктів національної системи.

До суб'єктів національної системи належать, зокрема: ДМС, Адміністрація Держприкордонслужби, Національна поліція, МВС, Державне бюро розслідувань, МЗС, закордонні дипломатичні установи та інші уповноважені органи влади. Функціонування національної системи забезпечує ДМС, яка є розпорядником. Адміністратором національної системи є адміністратор Єдиного державного демографічного реєстру. Програмно-технічні комплекси національної системи розміщуються у спеціально обладнаних службових приміщеннях з дотриманням вимог щодо захисту інформації. Функціонування національної системи забезпечується центром обробки даних, а наповнення відомчих інформаційних систем – відповідними суб'єктами національної системи.

Вважаємо, що правове регулювання у сфері біометричних даних на підставі зазначеного Положення є недостатнім, оскільки з метою належного правового регулювання потрібно прийняти відповідний закон.

Певні законодавчі кроки щодо правової регламентації у сфері біометричних даних зроблено. Так, з метою забезпечення національної безпеки, підвищення загального рівня публічної безпеки і порядку, забезпечення безпеки місць проживання та перебування громадян розроблено Проект Закону про єдину систему відеомоніторингу стану публічної безпеки²⁷ №11031 від 20.02.2024 р., який має на меті визначити основні засади створення та функціонування єдиної системи відеомоніторингу стану публічної безпеки у відповідності з єдиними функціональними і технологічними стандартами.

²⁵ Возний Я.В. Методи та засоби підвищення якості попереднього опрацювання біометричних зображень. Дисертація. Львів. 2022. С. 27, 116. URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2022/radaphd/20456/disvozniiy30.pdf> (дата звернення 03.06.2026).

²⁶ Положення про національну систему біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 року №1073. *Офіційний вісник України*. 2018. №4. Ст. 178.

²⁷ Проект Закону про єдину систему відеомоніторингу стану публічної безпеки №11031 від 20.02.2024 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/43733> (дата звернення 26.05.2026).

Відповідно до ст.4 зазначеного проекту Закону об'єктами відеомоніторингу є: інформаційні об'єкти, до яких належать фізичні особи, а також транспортні засоби; публічні місця; об'єкти критичної, соціальної, економічної, житлово-комунальної, транспортної, інженерної та іншої інфраструктури, а саме: парки, рекреаційні зони, сади, сквери та майданчики; пам'ятки культурної та історичної спадщини; вулиці, дороги та інші території загального користування. Єдину систему відеомоніторингу стану публічної безпеки становлять сукупність визначених цим Законом систем відеомоніторингу стану публічної безпеки органів державної влади та місцевого самоврядування центрального, регіонального, місцевих рівнів, а також відомчих систем відеомоніторингу підприємств, установ, організацій та фізичних осіб, які повністю або частково здійснюють відеомоніторинг публічних місць.

Ст. 13 вищевказаного проекту Закону персональні дані (інформація про фізичну особу, власника транспортного засобу тощо) зберігаються та обробляються в системах відеомоніторингу стану публічної безпеки протягом строку, необхідного для досягнення цілей обробки таких даних, визначених законодавством, але не більше п'ятнадцяти років. Дані щодо відцифрованого образу обличчя особи, марки, моделі, кольору, номерного знаку тощо транспортного засобу, зберігаються лише в системі відеомоніторингу стану публічної безпеки центрального рівня.

У законі повинні бути зазначені права суб'єкта персональних даних щодо збору, обробки та зберігання біометричних даних, право на ознайомлення з отриманими біометричними даними та їх наступною обробкою, а також право бути проінформованими щодо суб'єктів збору, обробки та місця зберігання біометричних даних. Крім того, необхідно встановити підстави адміністративної та кримінальної відповідальності у даній сфері.

Як зауважує А. Мартинова в Україні на законодавчому рівні визначено перелік операторів, що здійснюють обробку біометричних персональних даних на державному рівні, але не визначено обов'язку реєстрації таких операторів. Наприклад, у Польщі, Угорщині, Німеччині, Швеції, Франції є законодавча вимога щодо реєстрації всіх операторів, всіх форм власності, що здійснюють обробку як персональних так і біометричних персональних даних. У Франції та Швеції необхідно також отримати ліцензію на таку діяльність.²⁸

²⁸ Мартинова А.М. Адміністративно-правове забезпечення обігу та захисту біометричних персональних даних. Дисертація. Київ. 2022. С.139-140. URL:<https://ir.library.knu.ua/server/api/core/bitstreams/ae6711fe-3783-4255-817d-7ef964f08f4d/content> (дата звернення 28.05.2026).

Згідно аналізу судової практики за період з 01 січня 2022 року до 05 квітня 2024 року 7 вироків суду стосувалися порушення права на приватність, зокрема: незаконне стеження за приватним життям особи (штраф 10600 грн.) незаконне поширення фотографій інтимного характеру, зроблених без згоди особи (штраф 8500 грн); публікація фотографій образливого змісту тощо (штраф 4250 грн); правоохоронці під час санкціонованого обшуку отримали доступ до персональних даних, фотографій та інших предметів приватного життя, які потім поширювали у соціальних мережах та месенджерах без згоди особи (штраф 8500 грн.).²⁹

З метою забезпечення дотримання прав людини, зокрема права на приватність і захист персональних даних під час здійснення журналістської діяльності в умовах воєнного стану Уповноваженим Верховної Ради України розроблено відповідні Рекомендації, згідно яких медіа зобов'язані дотримуватися балансу між свободою вираження поглядів і правом особи на захист персональних даних.

Публікація зображень допускається лише за умови, що вона є необхідною для досягнення журналістської мети, у випадку коли неможливо досягти тієї ж мети менш інвазивними засобами та потенційна шкода для особи не переважає суспільну користь. У разі суспільної необхідності, ключовою умовою правомірності є баланс між правом людини на повагу до приватного та сімейного життя і правом суспільства знати суспільно важливу інформацію.

Даними рекомендаціями встановлено певні вимоги до медіа: повинні забезпечити захист матеріалів від несанкціонованого доступу, безпечно зберігання фото, відео, контактів, чорнових записів та видалення метаданих, зокрема геолокація, EXIF. Повинні не допускати публікацію фото- та відеоматеріалів, що можуть ідентифікувати місцеперебування; створити загрозу життю, здоров'ю чи свободі особи, призвести до її повторної травматизації. Під час створення візуального та аудіоконтенту рекомендується уникати ідентифікації осіб без необхідності; використовувати анонімізацію, а саме: розмиття обличчя, голосу, даних; не поширювати геолокаційні дані, адреси, номери документів; видаляти метадані з матеріалів перед публікацією.

Під час публікації матеріалів за участі військових забороняється демонструвати обличчя, шеврони, номери техніки, не допускається фіксація місць дислокації та поширення інформації про родинні зв'язки. Члени родин військовослужбовців вважаються особами підвищеного ризику, інформація про яких не повинна публікуватись без нагальної необхідності.

²⁹ Аналіз законодавства у сфері обмежень права на приватність в умовах воєнного стану. Київ. 2024. С. 41-42. URL: https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2024/05/Preview_Limit_privacy_A4-4.pdf (дата звернення 29.05.2026).

Відповідальність за публікацію чутливих даних може покладатися не лише на автора матеріалу, а й на головного редактора та видавця, залежно від внутрішньої структури контролю в медіа.³⁰ В умовах воєнного стану органами публічної влади з метою захисту людей, недопущення порушення їх прав, об'єктів критичної інфраструктури, місць дислокації військових формувань може встановлюватися обмеження чи заборона фото- чи відеозйомки зазначених об'єктів.

Отже, у даному підрозділі проаналізовано сучасний стан забезпечення права на приватність людини під час фото- та відеозйомки у публічних місцях, виокремлено проблемні питання у даній сфері.

2. Особливості забезпечення права на приватність дітей під час фото- та відеозйомки у публічних місцях в умовах воєнного стану

В умовах воєнного стану діти є найбільш вразливими та потребують особливого захисту. На забезпечення їх прав та інтересів повинна бути спрямована діяльність держави в особі уповноважених органів, закладів освіти, прийняті відповідні нормативно-правові акти. Навіть за відсутності прямої загрози для життя та безпеки, як зазначає В.Подорожний, індивідуального насильства та руйнувань, пов'язаних з воєнним конфліктом, збройні конфлікти впливають на всю соціальну екологію дітей. Варто запроваджувати належну систему догляду, а також заходи, спрямовані на сприяння розвитку шкільного середовища, що будуть спрямовані на покращення добробуту дітей.³¹

Відповідно до ст.1 Закону України «Про охорону дитинства»³² дитиною є особа віком до 18 років, якщо вона не набуває прав повнолітньої раніше на підставах, визначених законом. Охорона дитинства в Україні як стратегічний загальнонаціональний пріоритет з метою забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист, всебічний розвиток та виховання в сімейному оточенні встановлює основні засади державної політики у цій сфері, що ґрунтуються на забезпеченні найкращих інтересів дитини.

Одною з найважливіших проблематик сьогодення є забезпечення та захист права на приватність дітей під час фото- та відеозйомки у публічних

³⁰ Уповноважений ВРУ з прав людини. Рекомендації для медіаспільноти щодо захисту персональних даних під час публікації фото- та відеоматеріалів у журналістських розслідуваннях. С.5-10 URL:<https://www.ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/1-28012026-1609-rekomendatsii-dlya-mediaspilnoti.pdf> (дата звернення 03.06.2026)

³¹ Подорожний В.Г.Проблематика підтримки дітей в умовах війни:соціальний та психологічний аспекти. Захист прав дітей в умовах війни: Збірник матеріалів круглого столу до 110-річчя Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, 17 травня 2022 року. Вінниця, 2022. С. 49.

³² Про охорону дитинства. Закон України від 26.04.2021. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 30. Ст. 142.

місяцях, особливо в умовах воєнного стану. Як зазначила Освітній омбудсмен України Н.Лещик з моменту розміщення будь-якої інформації про дитину в мережі Інтернет, остання починає “жити власним життям”, та в окремих випадках нашкодити дитині, наприклад, вчиняти кібербулінг, хакерство, шахрайство чи шантаж. За допомогою світлин та іншої інформації можна ідентифікувати дитину та батьків, відстежити місце та час її перебування, що є дуже небажаним в умовах воєнного стану. Омбудсменка зазначила, що розповсюдження конфіденційної інформації про людину, навіть за її згодою, може становити загрозу для життя і здоров’я останньої та її родини. Навіть фільмування тільки закладу без присутності людей у кадрі може бути небезпечним для всіх, хто у ньому навчається та працює.³³

Правове регулювання права на приватність дітей під час фото- та відеозйомки, отримання згоди на таку зйомку, врегульовано положеннями ст. 307, 308 ЦК України, зміст яких розкритий у першому підрозділі, з певними особливостями, що стосуються дітей.

На міжнародному рівні правове регулювання досліджуваної проблематики здійснюється згідно Рекомендації СМ/Рес (2018)7 про принципи дотримання, захисту та реалізації прав дитини в цифровому середовищі³⁴ від 4 липня 2018 р., у преамбулі якої зазначено, що цифрове середовище є складним і швидко розвивається, впливаючи на зміни в житті дітей. Зокрема, у п. 26-28 зазначених Рекомендацій закріплено обов’язок держави забезпечувати право дитини на недоторканність приватного життя та захист даних з урахуванням віку дитини та її зрілості, враховуючи, якщо доречно, порад їх батьків чи інших законних представників. Згода на обробку персональних даних дітей та/або їхніх батьків, чи їх законних представників повинна бути вільною, явною, обґрунтованою та однозначною.

У відповідності до п. 32 Рекомендацій зазначено, що обробка даних, які вважаються чутливими, такі як генетичні дані, біометричні дані, що однозначно ідентифікують дитину, особисті дані, може здійснюватися тільки у разі закріплення відповідних законодавчих гарантій. Даним міжнародним актом передбачено також право дітей та/або їхніх батьків чи законних представників скасувати свою згоду на обробку особистих даних,

³³ Освітній омбудсмен України. Правомірність фотографування, відеозйомки та публікування закладами освіти світлин і відео з дітьми. URL: <https://eo.gov.ua/pravomirnist-fotografuvannia-videozyomky-ta-publikuvannia-zakladamy-osvity-svitlyn-i-video-z-ditmy/2025/05/01/> (дата звернення 01.06.2026).

³⁴ Рекомендація СМ/Рес (2018)7 Комітету міністрів державам-членам про принципи дотримання, захисту та реалізації прав дитини в цифровому середовищі від 4 липня 2018 р. URL: <https://mys.gov.ua/upload/document/p4zXOy4QuCKboFP3U7O5R9EjStQZ4xANXMHZw7Y3.pdf> (дата звернення 01.06.2026).

право мати доступ до своїх особистих даних, а також мати можливість виправити або стерти їх, особливо коли обробка є незаконною або коли це компрометує гідність, безпеку та конфіденційність останніх.

Важливим кроком у сфері забезпечення прав дитини було прийняття у 2015 році Порядку денного у сфері сталого розвитку на період до 2030 року, де визначено 17 загальних цілей у сфері сталого розвитку. Серед яких, зокрема, покласти край насильству, експлуатації та всім формам насильства і тортур щодо дітей. Поняття захисту дітей в цифровому середовищі передбачає цілісний підхід до створення безпечних, розрахованих на відповідний вік цифрових просторів для дітей та молодих осіб при забезпеченні реагування, підтримки та самопомогі за наявності загрози; запобігання шкідливому впливу тощо.³⁵

На думку О.Синегубова інтеграція дітей як «цифрових уродженців» у глобальні соціальні, освітні та майбутні трудові системи може підвищувати їхню вразливість до шкідливого або незаконного контенту, а також до ризиків для фізичного й психічного здоров'я, пов'язаних із надмірним використанням цифрових технологій.³⁶

Незважаючи на існуючі прогалини у законодавстві щодо правового регулювання права на приватність дітей під час фото- та відеозйомки, значну роль у цій сфері відіграють рекомендації Уповноваженого ВРУ з прав людини та Освітнього омбудсмена України.

Так, згідно п. 8.1. Рекомендацій Уповноваженого ВРУ з прав людини для медіаспільноти щодо захисту персональних даних під час публікації фото- та відеоматеріалів у журналістських розслідуваннях зазначено, що публікація фото- та відеоматеріалів із зображенням дітей допускається лише у виключних випадках і за умов згоди законного представника, яка надається ще до моменту зйомки, відсутності ризику ідентифікації місця перебування та дотримання принципу найкращих інтересів дитини. При цьому не має допускатись показ обличчя дітей, які постраждали від війни, ідентифікація дітей із сімей військовослужбовців та розкриття інформації про сиріт, евакуйованих або депортованих дітей.

Медіа повинні враховувати ступінь зрілості дитини, а також утриматися від їх публікації чутливих, негативних або недоречних коментарів про дитину, які надають батьки або законні представники. Журналістам

³⁵ Захист дітей у цифровому середовищі: рекомендації для органів державної влади. ITU 2020. С. 6. URL: <https://storage.thedigital.gov.ua/files/e/ee/08924303472c523d014970d26735eeef.pdf> (дата звернення 29.05.2026).

³⁶ Синегубов О.В. Концептуалізація «цифрових прав» та здійснення прав дітей у цифровому середовищі в контексті цифрового конституціоналізму. *Вісник Національної академії правових наук України*. Том 33. № 1. 2026. С.74-75. DOI: <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2026-33-1-53>

рекомендовано використовувати розмиття, знімання зі спини, силуети або ілюстративні зображення.

Крім того, права дитини на гідність та приватність мають перевагу, навіть, над згодою батьків у ситуаціях, що характеризуються особливою вразливістю. Під такими ситуаціями слід розуміти надзвичайний випадок, в тому числі аварія, вчинення злочину відносно дитини, погане самопочуття, перебування в лікарні, проведення діяльності журналістом, що призведе тільки до погіршення стану дитини. Уповноважений зазначив про необхідність утриматися від публікації негативних коментарів батьків чи законних представників на адресу дитини.³⁷ Однак, на нашу думку, це обмеження повинно стосуватися всіх суб'єктів, з якими може бути пов'язане навчання, відпочинок чи інша діяльність, стосунки дитини.

Винятком щодо отримання згоди на фото- чи відеозйомку, є ситуації, коли дитина є публічною особою, наприклад, спортсменом, і інформація стосується її публічної діяльності, або коли наявний суспільний інтерес, що переважає. Публікація негативних, образливих чи інші неналежних коментарів про дітей допускається лише у виняткових випадках і тільки якщо це необхідно для задоволення переважаючого суспільного інтересу. В такому разі не слід згадувати ім'я дитини для уникнення асоціації на все життя з негативними чи соромливими коментарями.³⁸

На думку Х. Маркович існують певні труднощі у забезпечення прозорості у використанні даних, контроль над тим, куди і кому передаються дані, а також можливість для батьків і дітей отримувати доступ до інформації та відкликати згоду. Також необхідно дотримуватися балансу між захистом дитини і її свободою.³⁹

В результаті моніторингового аналізу 19 онлайн-медіа, проведеного громадською організацією “Інститут масової інформації” в лютому 2023 року, було встановлено, що найбільше згадок про дітей у відсотковому відношенні щодо іншої інформації здійснено телеканалами: «Суспільне» – 24%, «ТСН» – 11,4%, «24 канал» – 8,4%. В переважній більшості діти згадувалися в темах про війну, надзвичайні ситуації та кримінальні новини. В матеріалах про війну діти згадувалися як частина родини українських

³⁷ Уповноважений ВРУ з прав людини. Рекомендації для медіаспільноти щодо захисту персональних даних під час публікації фото- та відеоматеріалів у журналістських розслідуваннях. С. 8. URL: <https://www.ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/1-28012026-1609-rekomendatsii-dlya-mediaspilnoti.pdf> (дата звернення 03.06.2026).

³⁸ Центр демократії та верховенства права. Рекомендації щодо захисту приватності у роботі ЗМІ. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/rekomendatsiyi-shhodo-zahystu-pryvatnosti-u-roboti-zmi/> (дата звернення 26.05.2025).

³⁹ Маркович Х.М. Правові аспекти приватності дітей в Інтернеті: баланс між захистом і свободою. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. Вип. 5. С. 202-203. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.05.31>

військових, які загинули під час бойових дій. У таких текстах журналісти не публікували фото дітей або іншу чутливу інформацію про них.⁴⁰

На думку Л. Музики держава має не тільки «не перешкоджати», а й підтримувати вироблення та поширення змістовного, корисного для розвитку дитини контенту; усувати структурні бар'єри. Таке право взаємопов'язане з правом на освіту, оскільки станом на квітень 2024 р. 900 тисяч учнів здобували освіту онлайн через воєнний стан. Захист має включати превенцію, тобто освітні програми, модераторські протоколи; оперативне реагування, а саме: швидке видалення та збереження доказів; та реабілітаційні сервіси. За даними UNICEF 29% українських підлітків стикаються з такими проблемами, як кібербулінг та онлайн-шахрайство.⁴¹

Як зазначила Освітній омбудсмен України в освітніх закладах право на приватність учнів під час фото- та відеозйомки регламентується положеннями ст. 32 Конституції України, ст. 307 ЦК України, Законом України «Про освіту». Серед дітей підліткового віку особливо популярним є використання мобільних телефонів, гаджетів, програм, у яких можна розмішувати своє фото та відео. Однак, незнання правил їх розміщення може завдати значної шкоди дитині. У разі фотографування неповнолітніх представникам закладу освіти потрібен дозвіл від законних представників дитини. Вчитель, класний керівник чи директор не є законними представниками дитини, крім випадків перебування дитини у дитячих будинках і загальноосвітніх школах-інтернатах для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

З метою забезпечення найкращих інтересів дитини для проведення зйомки потрібна згода дитини, оскільки згідно Методичних рекомендацій щодо організації виховного процесу в закладах освіти на 2024/2025 н.р. кожна дитина є суб'єктом, а не об'єктом правовідносин, і провідним принципом Конвенції є право дитини на участь у розв'язанні питань, які її стосуються. Згоду від обох батьків та дитини потрібно отримувати перед кожним заходом, а не на тривалий період.

На нашу думку, у школах з великою кількістю учнів виконання даної рекомендації Освітнього омбудсмена пов'язано з певними труднощами, оскільки такими закладами проводиться велика кількість заходів з відповідною фото- чи відеозйомкою і щоразу викликати батьків для дачі згоди буде навантаженням, як для батьків, так і для відповідальних педагогів. Крім того, Освітній омбудсмен рекомендувала органам

⁴⁰ Інститут масової інформації. Права дитини в українських медіа: моніторингове дослідження. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/prava-dytyny-v-ukrayinskyh-media-monitoringove-doslidzhennya-i51185> (дата звернення 02.06.2026).

⁴¹ Музика Л.А. Цифрові права дітей: Сучасні виклики та євроінтеграція. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2025. Серія ПРАВО. Випуск 91. Ч. 1. С. 398. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.1.57>

управлінням освіти не вимагати у закладів освіти фотозвіти заходів з великою кількістю фотографій дітей на власних ресурсах, оскільки така вимога не встановлена нормативно-правовими актами, та крім безпекових ризиків також накладає велике навантаження на педагогів.

Освітнім омбудсменом також зазначено, що фото чи відео дитини, яке викладено у чаті її батьками чи іншими законними представниками не є згодою на публікацію у соціальних мережах, оскільки вони поширюються для обмеженого кола користувачів. Також, в умовах воєнного стану, щоб не завдати шкоди дитині, особливо дітям військовослужбовців, варто не знімати на офіційних заходах військовослужбовців та їхніх родичів, позначати їх у соціальних мережах.

Фото чи відеозйомка протиправної поведінки проводиться для захисту прав людини без згоди особи, яка вчиняє протиправні дії, оскільки відомості про факти порушення прав людини не належать до конфіденційної інформації. Саме така фіксація правопорушення часто є дієвим інструментом захисту прав дитини у разі жорстокого поводження, зокрема булінгу.⁴²

На нашу думку, необхідно внести зміни в ст. 26 Закону України «Про освіту», доповнивши обов'язком керівника наступного змісту: «зобов'язаний вжити заходів щодо забезпечення права на приватність учасників освітнього процесу під час проведення фото- та відеозйомки, що включає: дотримання законодавства у сфері надання згоди на фото- та відеозйомку дітей та їх батьків; вжиття відповідних заходів, що унеможливлюють завантаження фотографії чи відео з дітьми на сайті закладу освіти, Фейсбуці чи інших цифрових ресурсах, та здійснювати відповідний контроль у даній сфері». Адже, можливість завантаження фотографії чи відео третіми особами може завдати більш значної шкоди правам та інтересам дітей порівняно з можливістю тільки переглянути їх.

Як зазначає В. Волік у разі, якщо батьки дитини заперечують проти зйомки дитини, у разі публічного показу в тій частині, яка стосується її особистого життя, то зйомку потрібно припинити, відшкодувавши усі витрати, пов'язані з демонтажем такої виставки чи запису. Знімання однокласників, інших учнів і вчителів проводиться за їх згоди і не повинно заважати проведенню уроку. Якщо щодо дитини або вчителя вчиняються протиправні дії і зйомка ведеться з метою їх фіксації, така зйомка може визнаватися допустимою на підставі ч. 2 статті 32 Конституції України.⁴³

На думку окремих фахівців, кожна дитина, яка має необмежений доступ до Інтернету, знаходиться в зоні ризику, у зв'язку з чим її права та інтереси

⁴² Освітній омбудсмен України. Там само.

⁴³ Правила знімання: коли потрібен дозвіл, а коли ні. URL:<https://minjust.gov.ua/m/pravila-znimannya-koli-potriben-dozvil-a-koli-ni> (дата звернення 28.05.2026).

можуть бути порушені. З метою захисту прав дитини в Україні за підтримки телеком-оператора «Датагруп» працює сервіс Take It Down, за допомогою якого можна зупинити поширення та видалити онлайн фото та відео. Даний сервіс створений Національним центром зниклих й експлуатованих дітей, дозволяє будь-кому анонімно й без завантаження фактичних зображень створити те, що по суті є цифровим відбитком цього зображення.

Цей відбиток, тобто унікальний набір чисел, який називається «хеш», потрапляє в базу даних, і технічні компанії, які погодилися брати участь у проєкті, видаляють зображення зі своїх сервісів. Це можливо без виходу зображення або відео з пристрою, тільки значення хешу надсилатиметься Національному центру зниклих й експлуатованих дітей. На разі платформами-учасниками є Facebook, Instagram, TikTok, Snap. Inc., OnlyFans, Pornhub та інші. Зображення не буде видалено, якщо його розміщено на іншому сайті або надіслано через зашифровану платформу. У разі зміни оригінального зображення воно стає новим зображенням і тому потребуватиме нового набору цифр.⁴⁴

Аналізуючи судову практику слід зауважити, що фотографії малолітніх та неповнолітніх осіб, які через свій вік не можуть належним чином розуміти наслідки, пов'язані із розміщенням своїх зображень у соціальних мережах, можуть публікуватись сторонніми особами лише зі згодою обох батьків, які мають рівні права відносно розвитку та виховання дітей. Згода лише одного з батьків не надає прав на публічне розміщення фото- та відео зображень малолітніх дітей, якщо між ними не укладено окремого договору, де зазначено такі обставини. Так, Київський районний суд м. Одеси у справі № 520/1084/18 у своєму рішенні дійшов висновку, що розміщення зображень малолітньої особи у соціальній мережі Фейсбук, без згоди матері навіть за наявною згодою батька є незаконним та така інформація підлягає вилученню, оскільки приватні сторінки у соціальних мережах відносяться до публічних інформаційних джерел.⁴⁵

Отже, у даному підрозділі проаналізовано право на приватність дітей під час фото- та відеозйомки у публічних місцях в умовах воєнного стану, виокремлено проблемні питання у даній сфері.

ВИСНОВКИ

Право на приватність є одним із фундаментальних прав людини, яке по суті означає право на її свободу та особисту недоторканість, зумовлює

⁴⁴ Понінківська територіальна громада. Що робити, якщо фото дитини поширили в Інтернеті і куди звернутися по допомогу. URL: <https://poninkivska-gromada.gov.ua/news/1714127754/> (дата звернення 03.06.2026).

⁴⁵ Шадська У. Правовий аналіз регулювання права людини на своє зображення. С. 16-17. URL: https://www.helsinki.org.ua/wpcontent/uploads/2021/12/Personal_Photo_A5.pdf (дата звернення 02.06.2025).

обов'язки третіх осіб та держави в особі її уповноважених органів щодо його забезпечення та захисту, в тому числі під час фото- та відеозйомки в публічних місцях. Особливо в умовах воєнного стану зростає ризик порушення досліджуваного права та заподіяння шкоди у зв'язку з таким правопорушенням.

Правове регулювання права на приватність під час фото- та відеозйомки, здійснюється на підставі ст. 307, 308 Цивільного кодексу України, які з метою забезпечення досліджуваного права потребують уточнення та доопрацювання. Необхідно визначити на законодавчому рівні форми згоди на фото- чи відеозйомку, зокрема: письмова, усна та мовчазна згода, зазначивши при цьому критерії мовчазної та усної згоди. Адже саме при таких формах згоди ризик правопорушень щодо права на приватність людини зростає.

Однією з найважливіших проблематик є врегулювання на законодавчому рівні спеціальним законом підстави та порядок здійснення збору, обробки та зберігання біометричних даних, зокрема, даних обличчя та пальців, які отримують уповноважені суб'єкти (володільці інформацією) в результаті використання так званих «розумних» відеокамер, дронів тощо. Такі дані віднесено до чутливих даних. Законом необхідно врегулювати обов'язки уповноважених суб'єктів у сфері біометричних даних, володільців даних; передбачити можливість ознайомлення суб'єктів біометричних даних з інформацією щодо таких даних, здійснення контролю за їх обробкою та зберіганням, встановити підстави адміністративної та кримінальної відповідальності у даній сфері.

З метою забезпечення права на приватність дітей під час фото- та відеозйомки у публічних місцях необхідно внести зміни в ст. 26 Закону України «Про освіту» доповнивши обов'язком керівника закладу освіти: вжити заходів щодо забезпечення права на приватність учасників освітнього процесу під час проведення фото- та відеозйомки, що включає: дотримання законодавства у сфері надання згоди на фото- та відеозйомку дітей та їх батьків; вжиття відповідних заходів, що унеможливають завантаження фотографії чи відео з дітьми на сайті закладу освіти, Фейсбуці чи інших цифрових ресурсах, та здійснювати відповідний контроль у даній сфері.

АНОТАЦІЯ

У даній статті досліджено право на приватність під час фото- та відеозйомки у публічних місцях як фундаментального права людини. Зазначено, що публічним місцем слід вважати громадське місце, публічні заходи та інші місця загального користування. Проведення фото- чи відеозйомки людини можливо тільки за її згодою, крім випадків вчинення правопорушення відносно неї. З метою належного забезпечення та захисту

досліджуваного права Уповноваженим ВРУ з прав людини у Рекомендаціях зазначено заходи, які мають вжити володільці інформацією у разі проведення ними фото- чи відеозйомки в громадських місцях. Окрема увага приділена проблематиці біометричних даних, які належать до чутливих даних, збір та обробка яких здійснюється при відсутності належного нормативно-правового регулювання, що є особливо небезпечним в умовах воєнного стану. Необхідно прийняти закон, в якому необхідно встановити обов'язки уповноважених суб'єктів у сфері біометричних даних, а також встановити підстави адміністративної та кримінальної відповідальності у даній сфері.

У статті досліджено особливості забезпечення та захисту права на приватність дітей під час фото- та відеозйомки у публічних місцях. Зокрема, з урахуванням найкращих інтересів дитини запропоновано внести зміни у Закон України «Про освіту» щодо обов'язків керівника у сфері забезпечення досліджуваного права.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст.356.
3. Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення. Закон України від 22.09.2005 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 52. Ст. 565.
4. Про забезпечення функціонування української мови як державної. Закон України від 25.04.2019 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 21. Ст. 81.
5. Про Національну поліцію. Закон України від 02.07.2015 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379
6. Про охорону дитинства. Закон України від 26.04.2021 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 30. Ст. 142.
7. Конвенція про захист прав і основоположних свобод від 04.11.1950 р. *Офіційний вісник України*. 1998. №13/№32.
8. Рекомендація CM/Res (2018)7 Комітету міністрів державам-членам про принципи дотримання, захисту та реалізації прав дитини в цифровому середовищі від 4 липня 2018 р. URL: <https://mvs.gov.ua/upload/document/p4zXOy4QuCKboFP3U7O5R9EjStQZ4xANXMHZw7Y3.pdf> (дата звернення 01.06.2026).
9. Положення про національну систему біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства.

Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 року №1073. *Офіційний вісник України*. 2018. №4. Ст. 178.

10. Аналіз законодавства у сфері обмежень права на приватність в умовах воєнного стану. Київ. 2024. 45 с. URL: https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2024/05/Preview_Limit_privacy_A4-4.pdf (дата звернення 03.06.2026).

11. Батчаєв В.К., Шадська У.С. Відеоспостереження у публічних місцях: основи захисту персональних даних. К. Компрінт. 2021. 98 с.

12. Бойко А.М. Захист біометричних персональних даних Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. №2. С. 160-163. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-2/37>

13. Возний Я.В. Методи та засоби підвищення якості попереднього опрацювання біометричних зображень. Дисертація. Львів. 2022. 171 с. URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2022/radaphd/20456/disvozniiy30.pdf> (дата звернення 03.06.2026).

14. Гиляка О.С. Право на приватність та захист персональних даних в умовах цифровізації. *Вісник Національної академії правових наук України*. Том 30. № 1. 2023. С. 15-30. DOI: <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2023-30-1-15>

15. Заярний О.А. До питання щодо забезпечення правомірної обробки біометричних даних у діяльності національної поліції: національні та міжнародні стандарти. *Київський юридичний журнал*. 2022. №1. С. 18-24. DOI <https://doi.org/10.32782/klj-2022-1.03>

16. Захист дітей у цифровому середовищі: рекомендації для органів державної влади. 71 с. ITU 2020. URL: <https://storage.thedigital.gov.ua/files/e/ee/08924303472c523d014970d26735eeef.pdf> (дата звернення 29.05.2026).

17. Інститут масової інформації. Права дитини в українських медіа: моніторингове дослідження. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/pravadytyny-v-ukrayinskyh-media-monitoringove-doslidzhennya-i51185> (дата звернення 02.06.2026).

18. Коваленко О.О., Тихомиров О.О. Право на приватність в умовах сучасних комунікацій. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 5. С.133-136. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-5/29>

19. Мартинова А.М. Адміністративно-правове забезпечення обігу та захисту біометричних персональних даних. Дисертація. Київ. 2022. 166 с. URL: <https://ir.library.knu.ua/server/api/core/bitstreams/ae6711fe-3783-4255-817d-7ef964f08f4d/content> (дата звернення 28.05.2026).

20. Маркович Х.М. Правові аспекти приватності дітей в Інтернеті: баланс між захистом і свободою. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. Вип.5 С.199-203. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.05.31>

21. Музика Л.А. Цифрові права дітей: Сучасні виклики та євроінтеграція. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2025. Серія ПРАВО. Випуск 91. Ч. 1. С. 394-400. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.1.57>

22. Освітній омбудсмен України. Правомірність фотографування, відеозйомки та публікування закладами освіти світлин і відео з дітьми. URL: <https://eo.gov.ua/pravomirnist-fotohrafuvannia-videozyomky-ta-publikuvannia-zakladamy-osvity-svitlyn-i-video-z-ditmy/2025/05/01/> (дата звернення 01.06.2026).

23. Постанова Верховного Суду України від 19.07.2023 року у справі № 214/11028/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112433950> (дата звернення 28.05.2026).

24. Подорожний В.Г. Проблематика підтримки дітей в умовах війни: соціальний та психологічний аспекти. Захист прав дітей в умовах війни. Збірник матеріалів круглого столу до 110-річчя Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, 17 травня 2022 року. Вінниця, 2022, 90 с.

25. Правила знімання: коли потрібен дозвіл, а коли ні. URL: <https://minjust.gov.ua/m/pravila-znimannya-koli-potriben-dozvil-a-koli-ni> (дата звернення 28.05.2026).

26. Проект Закону про єдину систему відеомоніторингу стану публічної безпеки №11031 від 20.02.2024 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/43733> (дата звернення 26.05.2026).

27. Понінківська територіальна громада. Що роботи, якщо фото дитини поширили в Інтернеті і куди звернутися по допомогу. URL: <https://poninkivska-gromada.gov.ua/news/1714127754/> (дата звернення 03.06.2026)

28. Рекомендації Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо дотримання права на приватність під час встановлення і використання системи відеоспостереження у громадських місцях. Київ. 2021. 26 с.

29. Рекомендації Уповноваженого ВРУ з прав людини для медіаспільноти щодо захисту персональних даних під час публікації фото- та відеоматеріалів у журналістських розслідуваннях. URL: <https://www.ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/1-28012026-1609-rekomendatsii-dlya-mediaspilnoti.pdf> (дата звернення 03.06.2026).

30. Рішення Конституційного Суду України. Справа № 1-9/2012 від 20 січня 2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12#n51> (дата звернення 03.06.2025).

31. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Пек проти Об'єднаного Королівства» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_165#Text (дата звернення 03.06.2026).

32. Синегубов О.В. Концептуалізація «цифрових прав» та здійснення прав дітей у цифровому середовищі в контексті цифрового конституціоналізму. *Вісник Національної академії правових наук України*. Том 33. № 1. 2026. С. 53-95 DOI: <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2026-33-1-53>

33. У 2025 році ЄСПЛ ухвалив 164 рішення проти України: які порушення найпоширеніші. URL: <https://zmina.info/news/u-2025-roczy-yespl-vynis-164-rishennya-protu-ukrayiny-yaki-porushennya-buly-najposhyrenishi/> (дата звернення 02.06.2026).

34. Центр демократії та верховенства права. Рекомендації щодо захисту приватності у роботі ЗМІ. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/rekomendatsiyi-shhodo-zahystu-pryvatnosti-u-roboti-zmi/> (дата звернення 26.05.2025)

35. Шадська У. Правовий аналіз регулювання права людини на своє зображення. 21 с. URL: https://www.helsinki.org.ua/wpcontent/uploads/2021/12/Personal_Photo_A5.pdf (дата звернення 02.06.2025).

Information about the authors:

Almashi Iryna Mykhaylivna,

PhD of Law, Associate Professor of the Department of Management,
Entrepreneurship and Trading

Uzhhorod Institute of Trade and Economics of the State University
of Trade and Economics

4, Korytnianska str., Uzhhorod, 88020, Ukraine

Almashi Myroslav Mykhaylovych,

PhD of Law, Deputy of Director for scientific and pedagogical activities
of the CDN “Transcarpathian Institute” of the PrJSC HEI
“Interregional Academy of Personnel Management”

23-a, Fedyntsia str., Uzhhorod, 88000, Ukraine